

Наталія Стеблина

МИТЕЦЬ ТА ЧИНОВНИК ВІД КУЛЬТУРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ У ПУБЛІЦИСТИЦІ ОЛЕГА ВЕРГЕЛІСА (НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІКАЦІЙ У ГАЗЕТИ «ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ» ЗА 2009–2010 РОКИ)

У статті за допомогою контент-аналізу окреслюються образи чиновника від культури та митця в публіцистиці О. Вергеліса. Встановлюються співвідношення між кількістю позитивних та негативних оцінок. Визначається кількість згадувань про професійну діяльність чиновників / митців та про їх особисті риси.

Ключові слова: висвітлення подій у сфері мистецтва, оцінка діяльності, оцінка рис характеру, образ чиновника від культури, образ митця.

В статье при помощи контент-анализа очерчиваются образы чиновника, работающего в сфере культуры, и художника в публицистике О. Вергеліса. Устанавливается соотношение между количеством позитивных и негативных оценок. Определяется количество упоминаний про профессиональную деятельность чиновников / художников и об их личных качествах.

Ключевые слова: отображение событий в сфере искусства, оценка деятельности, оценка черт характера, образ чиновника, работающего в сфере культуры, образ художника.

Images of cultural official and artist, represented in the publications of Oleg Vergelis, are outlined in the article. The ratio between number of positive and negative evaluations of their activities is set. The level of mentions about professional and cultural activities of officials and about their personal qualities is determined. Some aspects of professional activities and personal qualities are described in details.

Key words: presentation of events in art sphere, evaluation of professional activity, evaluation of personal qualities, image of cultural official, image of artist.

Схема знайомства масової аудиторії з певною подією або явищем зазвичай має два етапи: етап фактів та етап поглядів. На першому етапі журналісти, користуючись інформаційними жанрами, повідомляють максимум фактичної інформації, представляючи всі важли-

ві позиції та уникаючи власних коментарів. На другому етапі журналісти отримують можливість висловлювати власний погляд у так званій авторській журналістиці (тобто в аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах). Як зазначають Н. Ігнатов і С. Мотков, журналіст має уникати висловлювання власних поглядів на етапі фактів для того, щоб зробити пошук інформації максимально широким [4, 21]. Адже якщо він надасть перевагу певному погляду, то «бачитиме тільки те, що хоче бачити». Відповідно й аудиторія за таких умов буде недостатньо поінформованою.

Якщо звернути увагу на висвітлення культурних подій, то можна побачити, що, приміром, на сайтах таких інформаційних агентств, як «Корреспондент.net», «Українська правда» та ін., повідомлень зі сфери культури набагато менше, ніж повідомлень про політику, економіку, спорт. Сюжетів на культурну тематику у випусках новин теж небагато. Це означає, що етап фактів у висвітленні культурної тематики представлений досить слабо. А масова аудиторія сприймає інформацію про події із культурної сфери переважно в аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах, де журналіст або критик подає їх крізь призму власної позиції. У результаті читач спочатку отримує не об'єктивну інформацію про події та явища зі сфери культури — через інформаційні жанри, а суб'єктивну — через художньо-публіцистичні жанри. Відповідно існує потреба вивчення того, якою є картина мистецького життя, що її представляють провідні критики.

Саме через можливість викривленого відображення тих або інших соціальних груп чи соціальних інститутів журналісткознавці мають відстежувати те, як у журналістських матеріалах відображаються ці самі групи чи інститути. Або, за словами Д. Мак-Квейла, актуальним є визначення того, «чи відображає медійний контент реальність, а якщо так, то яку або чию реальність» [5, 303].

Матеріалом для нашого дослідження стали публікації відомого українського критика, завідувача відділом культури в газеті «Дзеркало тижня» Олега Вергеліса за 2009–2010 роки. Публікації журналіста відрізняються яскравістю виконання, високою компетентністю, гостротою характеристик щодо деяких вітчизняних культурних діячів.

Мета дослідження: визначити, як О. Вергеліс відображає діяльність чиновників від культури та митців за допомогою контент-аналізу.

Завдання дослідження:

- з'ясувати, які характеристики критик дає митцям та чиновникам від культури;
- встановити співвідношення між кількістю позитивних та негативних згадувань про митців та чиновників від культури;
- визначити рівень згадувань про професійну діяльність чиновників та митців та про їхні особисті якості.

Зрозуміло, що до взаємовідносин між критиком та митцем можна ставитися по-різному, в тому числі й не визнавати тих оцінок, які дає критик митцю. Проте критик, оцінюючи роботу митця, обов'язково створює у власних матеріалах ідеальну модель виконавця / режисера та співвідносить їх із побаченим, орієнтує читачів на те, за якими параметрами потрібно сприймати ті або інші твори. Що ж до відображення у матеріалах чиновників від культури — ще одна важлива тема, адже критика є одним із способів соціального аналізу суспільства [1, 341], відповідно аналіз виконання чиновниками від культури службових обов'язків дає змогу критику оцінити діяльність влади.

Оцінка чиновників від культури у матеріалах О. Вергеліса переважно негативна. Загальна кількість згадувань — 287, з них 260 мають негативну оцінку і лише 27 (9 %) — позитивну. Характеристики, які критик дає чиновникам від культури, ми поділили на дві категорії: категорія діяльності та категорія рис характеру, адже ми маємо справу із публіцистикою, відповідно у публікаціях автора знаходимо не тільки аналіз ситуації у сфері культури, але й намагання відобразити особистість чиновника, розкрити мотиви його вчинків. Згадувань, що стосуються діяльності чиновників, значно більше — 231. Згадувань щодо рис характеру — 56. О. Вергеліс негативно характеризує те, як чиновники від культури виконують свої обов'язки. 215 згадувань — негативні, 16 — позитивні (див. діаграму 1).

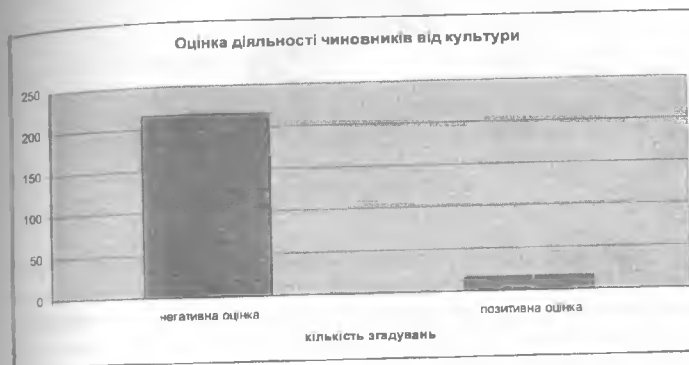
Ми також з'ясували, що саме в діяльності чиновників від культури О. Вергелісом оцінюється негативно. Наведемо лише ті аспекти діяльності, згадувань щодо яких найбільше (див. діаграму 2).

Серед рис характеру чиновників від культури 45 негативних оцінок, 11 — позитивних.

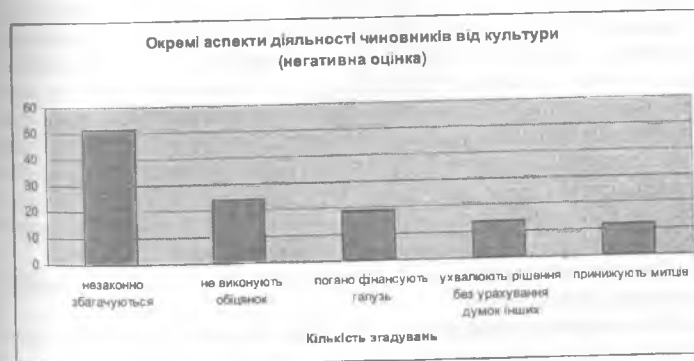
Розглянемо, які риси характеру чиновників від культури сприймаються О. Вергелісом негативно (див. діаграму 3). Найбільше згадувань у категорії «безсоромні», тобто найчастіше автор пов'язує погане

виконання службових обов'язків із недотриманням норм моралі. Досить великою за обсягом у діаграмі є категорія «інше», туди ми відносили поодинокі згадування про негативні риси характеру, які не збігалися з провідними (наприклад, відсутність корпоративної солідарності, «захмелілі», «свинячі рила» тощо).

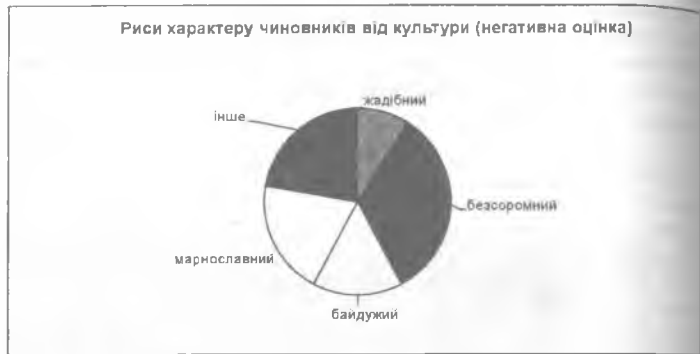
Діаграма 1

Діаграма 2

Діаграма 3

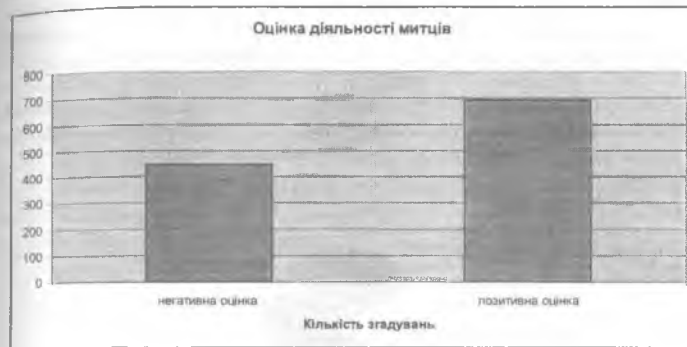
Позитивних оцінок діяльності чиновників від культури у публіцистиці О. Вергеліса не так багато. Критик схвально відгукується про їхню роботу у процесі реставрації Одеського національного академічного театру опери та балету, відзначає пильність комісії з моралі. Позитивними рисами характеру, на думку О. Вергеліса, є дипломатичність, напористість, відповідальність та ін.

Перейдемо до аналізу категорії митця. Якщо чиновники оцінювалися переважно негативно, то митці мають більше позитивних згадувань (947), а негативних — менше (752). Ми так само поділили характеристики, які О. Вергеліс дає митцям, на дві категорії: категорія діяльності та категорія рис характеру. Згадувань щодо діяльності митців — 1140, щодо рис характеру — 559. Якщо риси характеру чиновників цікавлять критика у 20 % випадків, то особистість митця стає предметом аналізу в 33 %. Це, звичайно, пояснюється специфікою мистецтва або ж, за словами М. Стюфляєвої, потребою «фізичної ідентифікації» з автором / виконавцем, яка веде до «ідентифікації духовної» [51].

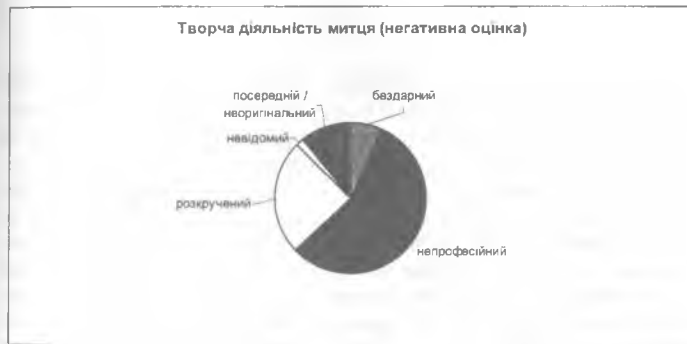
Звернімо увагу на те, як О. Вергеліс характеризує діяльність митців (див. Діаграму 4).

Далі ми розглянемо окремо найбільше згадувані позитивні та негативні аспекти діяльності митців (див. діаграму 5–6).

Діаграма 4

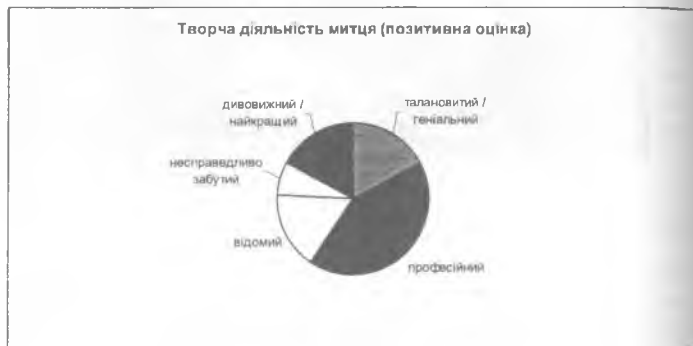
Діаграма 5

Як бачимо, найчастіше О. Вергелісом оцінюється професіоналізм. Цікаво також і те, що чинник популярності є вагомим як для позитивної, так і для негативної характеристики. Проте якщо для митців, про яких автор відгукується схвально, — це визнання широкою публікою та знавцями, то у випадку негативної оцінки — це «розкрученість», хо-

роший «PR», за якими, на думку критика, нічого не стоїть. Серед позитивних характеристик більш вагомим є відсоток згадувань, які умовно можна уналежити до особистих симпатій автора (маються на увазі категорії «дивовижний / найкращий» та «геніальний / талановитий»).

Діаграма 6

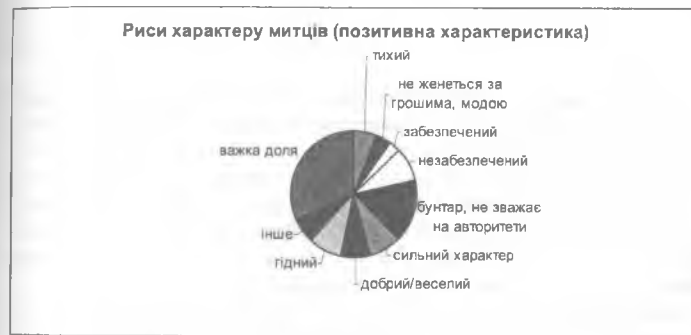
В оцінці рис характеру митців негативних згадувань більше — 306, позитивних — 253. Ймовірно, О. Вергеліс більш детально зупиняється на негативних характеристиках через те, що для нього у творчій професії людські якості є інколи важливішими за рівень майстерності, адже митець впливає на публіку, його поведінку беруть за взірць, наслідують. Тому критик хоче сформулювати відповідне ставлення до акторів / виконавців, які, на його думку, не мають високих моральних якостей. Тут можна згадати і про те, що цей О. Вергеліс відомий своїми некоректними висловлюваннями, а часом навіть образами на адресу таких митців. Автор, приміром, не гребує такими висловлюваннями, як: «кровопивця», «троль», «тварюка», «гади» тощо.

Позитивні та негативні, на думку О. Вергеліса, риси характеру подаємо у діаграмах 7—8.

Отже, у діаграмі, яка стосується позитивної оцінки рис характеру митців, знаходимо велику кількість згадувань про виконавців / режисерів, які мають бунтівливу вдачу, не вважають на авторитети. Тобто справжній творець завжди чинить опір середовищу. Також традицій-

но великою у відображенні митців є категорія «важка доля». У публікаціях О. Вергеліса представлені й митці зі спокійним характером, доброзичливі тощо. Однак їх значно менше. Показовою є велика кількість згадувань у категорії «незабезпечений». Відповідно, з погляду критика, справжній режисер / виконавець має бути альтруїстом і не думати про матеріальне, натомість решта, навпаки, зацікавлені тільки у збагаченні. Цікаво також, що в митців, яких О. Вергеліс оцінює негативно, провідною властивістю маємо таку рису, як «нахабний/самовпевнений». Тож, якщо хороший митець стійкий у бажанні відстояти свою точку зору, то для поганого митця нахабство — це бажання усюди заявляти про себе.

Діаграма 7

У творчості О. Вергеліса ми маємо сприйняття мистецького життя, що базується перш за все на характеристиках професійної діяльності, хоча вагомим також є чинник визнання / невизнання. Це є ознакою якісної критики, робота митця не ставиться у залежність до його особистих властивостей, до симпатій чи антипатій критика. Ми також спеціально виділили категорію «талант», щоб порівняти її із «професіоналізмом». Професійні якості усюди переважають. Тобто за О. Вергелісом важливою у сфері мистецтва є все ж таки майстерність, а не обдарування. Також незначною порівняно із категорією професіоналізму є категорія особистих симпатій автора («дивовижний» / «посередній»).

Діаграма 8

Риси характеру митців (негативна характеристика)

Контент-аналіз творчості критика дав змогу в загальних рисах описати як позитивну, так і негативну модель митця / чиновника. Проведене дослідження дає змогу констатувати, що в матеріалах О. Вергеліса зображено образ чиновника від культури, який погано виконує свої службові обов'язки, а також порушує етичні та правові норми. Заявлені автором незначні позитивні властивості державних службовців не дають змоги читачеві скласти уявлення про цілісний образ чиновника, який потрібен нашому суспільству.

Іншу картину ми спостерігаємо щодо відображення митців. Автор називає більше позитивних оцінок, незважаючи на те, що загальний рівень культури, духовності суспільства сприймається О. Вергелісом як дуже низький. Але аудиторія бачить як позитивний, так і негативний образ митця.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Боров Ю. Естетика / Ю. Боров. — М. : Высш. шк., 2002. — 511 с.
2. Дзеркало тижня. — 2009. — № 1–52.
3. Дзеркало тижня. — 2010. — № 1–52.
4. Игнатов Н. Роль СМИ в процессе формирования общественного мнения / Н. Игнатов, С. Мотков // Вестник Московского государственного университета. — М., 1997. — № 2. — С. 19–27.

5. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / Д. Мак-Квейл. — Л. : Літопис, 2010. — 538 с.
6. Стюфляева М. Поэтика публицистики / М. И. Стюфляева. — Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1975. — 154 с.
7. Тертыйный А. А. Жанры периодической печати : учебное пособие / А. А. Тертыйный. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Аспект Пресс, 2002. — 321 с.
8. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций / Р. Харрис. — Санкт-Петербург : «Издательский дом НЕВА», 2002. — 278 с.